
Wprowadzenie

Kryzys finansowy 2007–2009 zapoczątkował bezprecedensowe zaburzeniami w gospodarce światowej. Doświadczenia wielu krajów dostarczają dowodów, iż nie są one w stanie sprostać samodzielnie nowym wyzwaniom. Kryzys gospodarczy stawia też znaki zapytania odnośnie do perspektyw integracji regionalnej, bowiem nawet najbardziej zintegrowane gospodarki 27 krajów UE stają się źródłem rozluźnienia dotychczasowych związków pomiędzy nimi. Obserwujemy przy tym, z jednej strony, inicjatywy zmierzające do dalszej instytucjonalizacji współpracy (np. propozycje utworzenia Europejskiego Funduszu Walutowego) oraz chęć przystąpienia do UE takich krajów jak Islandia. Z drugiej – warto zauważyć, że proces dalszego rozszerzania prawdopodobnie zostanie zatrzymany na co najmniej kilka lat, a kraje członkowskie stają przed niezwykle trudnym wyborem kształtu nie tylko unii gospodarczej, ale również polityczno-społecznej.

Problem przyszłości europejskiego modelu integracji ekonomicznej i politycznej oraz możliwości ich przeniesienia na grunt innych regionów świata (takich jak Azja Południowo-Wschodnia czy Ameryka Łacińska) wydaje się przy tym mieć szczególnie istotne znaczenie tak z punktu widzenia teoretycznego, jak praktycznego. Dlatego też uzasadnionym wydaje się podjęcie badań, które stanowiłyby próbę zarysowania wariantów dających się przewidzieć działań na płaszczyźnie zarówno gospodarczej, jak i politycznej. Próbę taką podjęto w zespole pracowników Katedry Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Monografia jest prezentacją najważniejszych wyników badań przeprowadzonych w 2011 roku. Można je podzielić na cztery grupy tematyczne:

- I. Perspektywy integracji gospodarczej i europejskiej w kontekście uwarunkowań globalnych (I. Pietrzyk, E. Molendowski).
- II. Kierunki przemian polityk sektorowych i poszczególnych rynków Unii Europejskiej (A. Odrobina, J. Pera, P. Stanek, A. Pach-Gurgul).
- III. Rozwój regionalny i metropolitalny Polski (M. Ulbrych, A. Mroczek).
- IV. Perspektywy integracji pozaeuropejskiej (J. Garlińska-Bielawska, K. Klecha-Tylec).

W ramach tak skonstruowanego projektu badawczego przygotowane zostały następujące opracowania szczegółowe:

1. **Wpływ kryzysu na europejską politykę spójności po 2013 r.** (I. Pietrzyk). Przedmiotem opracowania jest prezentacja finansowych implikacji kryzysu dla przyszłości europejskiej polityki spójności w kolejnym okresie planistycznym 2014–2020 oraz ich prawdopodobnego wpływu na politykę regionalną w Polsce i możliwości realizacji *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.).
2. **Kraje Bałkanów Zachodnich – główne problemy współpracy wzajemnej i integracji z Unią Europejską w warunkach globalnego kryzysu** (E. Molenowski). Po ostatnim rozszerzeniu UE szczególnego znaczenia nabrała polityka tego ugrupowania wobec pozostałych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym zwłaszcza wobec państw Bałkanów Zachodnich. Podejmowane w tym zakresie działania ulegają modyfikacji spowodowanej negatywnymi konsekwencjami globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego. W opracowaniu przedstawiono sytuację gospodarczą krajów regionu, stan dotychczasowych przygotowań do akcesji oraz skutki kryzysu finansowo-gospodarczego dla ich aktywności gospodarczej oraz polityki Unii Europejskiej wobec regionu.
3. **Przemiany w europejskiej polityce konkurencji w kontekście rozwoju integracji europejskiej** (A. Odrobina). Polityka konkurencji jest jednym z kluczowych obszarów funkcjonowania WE. Jednak procesy rozwoju integracji europejskiej, jak również uwarunkowania globalne, wymusiły zmiany w jej prowadzeniu. W opracowaniu skoncentrowano się na prezentacji przemian w europejskiej polityce konkurencji pod wpływem tych dwóch czynników, a mianowicie rozszerzania UE oraz zjawisk występujących we współczesnej gospodarce światowej (nasilenie procesów koncentracji przedsiębiorstw, globalny kryzys gospodarczy).
4. **Regionalna integracja finansowa a ryzyko braku bezpieczeństwa finansowego w Europie** (J. Pera). Globalny kryzys finansowy i sytuacja, w jakiej znalazła się wewnętrznie strefa euro, ujawniły niedostatki w obszarze integrujących się rynków finansowych w państwach UE, a zwłaszcza w strefie euro. Zdecydowanie rekonstrukcji musi więc ulec siatka bezpieczeństwa finansowego w Europie. Powinna absolutnie minimalizować ryzyko systemowe, tak aby w pełni został wykorzystany mechanizm jednolitego rynku finansowego.
5. **Konsekwencje globalnego kryzysu finansowego dla integracji rynków finansowych krajów Unii Europejskiej** (P. Stanek). Dotychczasowe badania rynku finansowego Unii Europejskiej wskazywały na znaczący stopień integracji segmentu hurtowego rynku pieniężnego i rynku obligacji rządowych oraz znacznie mniejszy w innych segmentach rynku takich jak banko-

wość detaliczna. W opracowaniu zwrócono szczególną uwagę na dwa przeciwstawnie oddziałujące na integrację rynku finansowego prądy – z jednej strony postępującą integrację instytucji rynkowych (nadzoru finansowego i makroostrożnościowego oraz powstanie TARGET2-Securities), a z drugiej dający się zauważyć proces segmentacji regionalnej (związanej zapewne z postrzeganiem ryzyka kraju przez uczestników rynków finansowych), która nastąpiła w wyniku kryzysu.

6. **Rola transeuropejskich sieci energetycznych w tworzeniu i funkcjonowaniu jednolitego rynku energii elektrycznej w Unii Europejskiej** (A. Pach-Gurgul). W opracowaniu wskazano, iż infrastruktura elektroenergetyczna stanowi warunek właściwego funkcjonowania rynku energii elektrycznej UE. Problemem są również niedostateczne moce przesyłowe oraz wąskie gardła pomiędzy krajowymi systemami elektroenergetycznymi, znacznie ograniczające handel transgraniczny energią elektryczną. Niski poziom obrotów z kolei opóźnia proces wyrównywania cen energii, a w konsekwencji faktyczną integrację europejskiego rynku energii. Z kolei sieci energetyczne są kluczowe dla dostarczania energii dla gospodarstw domowych i przemysłu. Dotychczas były one sieciami państwowymi, planowanymi i rozwijanymi głównie przez jedną, należącą zazwyczaj do państwa firmę. Realizowane obecnie projekty i planowane w przyszłości istotnie zmieniają ten stan rzeczy.
7. **Zróżnicowanie rozwoju regionalnego w Polsce na tle Unii Europejskiej w oparciu o piąty raport KE na temat spójności ekonomicznej i społecznej** (M. Ulbrych). W opracowaniu przedstawiono wyniki analizy zróżnicowania regionalnego Polski na tle krajów Unii Europejskiej. Analizę tych zmian w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów przeprowadzono w oparciu o wybrane cechy uwzględnione w piątym raporcie kohezyjnym Komisji Europejskiej. Porównanie to pozwoliło określić skalę przestrzennego zróżnicowania, a płynące wnioski zostały skonfrontowane z nową koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju, umożliwią zatem ocenę realności założeń planistycznych dokumentu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.
8. **Perspektywy rozwoju dużych miast Polski jako węzłów europejskiej sieci metropolii** (A. Mroczek). Pokryzysowe warunki panujące w roku 2011 w Europie wpływają na kondycję gospodarek miejskich zarówno od strony możliwości inwestycyjnych samorządów, jak i warunków rynkowych. Wpływają one także na rolę polskich miast w gospodarce kraju jak również na ich relacje z podmiotami zagranicznymi. W opracowaniu przedstawiono wyniki badań, które miały na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy w okresie pokryzysowym największe polskie miasta łączą z przestrzenią gospodarczą Europy relacje mocniejsze niż przed nim.

- 9. Integracja regionalna krajów rozwijających się na przykładzie Afryki – aspekt teoretyczny i praktyczny** (J. Garlińska-Bielawska). Integracja regionalna to proces scalania gospodarek poszczególnych państw danego regionu geograficznego. Obecnie jest on obserwowany praktycznie we wszystkich rejonach świata, jednakowoż różne są jego efekty. Ogólnie można zaryzykować twierdzenie, że choć integracja krajów zaawansowanych w rozwoju przebiega pomyślnie to nie jest tak w przypadku krajów słabo rozwiniętych. Teoretyczne podstawy procesów integracyjnych oparte są na teorii międzynarodowej integracji gospodarczej z lat 50.–60. XX w. Zachodzi więc pytanie, jakie zastosowanie ma ona współcześnie w przypadku krajów rozwijających się. W opracowaniu przedstawiono próbę analizy dorobku teoretycznego z zakresu międzynarodowej integracji gospodarczej i możliwości jego aplikacji w praktyce integracji krajów rozwijających się we współczesnej gospodarce światowej.
- 10. Proces integracji gospodarczej w regionie Azji Wschodniej – wyzwania i problemy** (K. Klecha-Tylec). Rosnące znaczenie gospodarek wschodnioazjatyckich, w tym zwłaszcza Chin, wraz z postępującą globalizacją gospodarki światowej oraz brakiem konsensusu w ramach toczącej się od 2001 r. Rundy Doha, sprzyja intensyfikacji integracji gospodarczej w regionie Azji Wschodniej. Przyczynił się do tego w znacznej mierze również rozpoczęty w 2007 r. globalny kryzys finansowy. Głównym celem opracowania jest ukazanie ewolucji, kierunków przeobrażeń oraz perspektyw dalszego rozwoju procesu integracji gospodarczej w regionie Azji Wschodniej.

Podejście badawcze, jakie zastosowano w projekcie, jest zdeterminowane przez dorobek współczesnej teorii integracji, teorii optymalnych obszarów walutowych, polityki gospodarczej oraz międzynarodowych stosunków gospodarczych i finansowych.

Monografia jest wynikiem badań prowadzonych w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych. Autorzy pragną wyrazić przekonanie, że zawarte w niej analizy i oceny wyzwań, przed jakimi stanęły procesy integracji regionalnej w następstwie niekorzystnych zjawisk, które wystąpiły w ostatnich latach w gospodarce światowej, staną się inspiracją do dalszych badań i formułowania propozycji działań służących łagodzeniu negatywnych skutków kryzysu. Wyrażają też nadzieję, że będzie ona cennym podręcznikiem dla studentów uczelni ekonomicznych oraz wszystkich zainteresowanych problematyką współczesnych międzynarodowych stosunków gospodarczych.

Prof. nadzw. dr hab. Edward Molendowski
Kierownik Zespołu